

Când din ié a mușca
Irma din ié a crepa,
Vaca la ujer s-a vindeca.
Colecția SILVIU POP, Oarța de Sus.
De la Floarea Zaharie, 71 ani, 1960.

De mușcătură de zermă, de neviscă

Trebuie să ai piele de neviscă sau șarpe,
pe care le preumbli pe ugerul vacii, în
sens invers rotirii soarelui, dimineața,
până-n răsărit, rostind de nouă ori:

Colo-n deal, după deal,
Este-o fată de fișgan.
-Da' acolo ce lucrează?
- Face pâine din cenușe
Și cu lapte de căpușe.
- Da' din ea cine-a mânca?
- Gândacu cu nevisca,

Inima-n ele-a crăpa
Și vaca s-a vindeca.
Colecția AUGUSTIN MICU, Cicârlău.
De la Floarea Goje, 70 ani, 1984.

Cântări de petrecanie

Țucu-te, pom încârcat,
De tânăr te-ai îndurat
Și Ț-au rămas poamele
Pe toate ulițele,
Mititele, ne-nvățate
Și de jele nemâncate.
Țucu-te, măicuța me,
Oare cum te-ai îndurat
De te-ai dus și ne-ai lăsat?

Oare nu Ț-a hi urât
Așe tânără-n pământ?
En scoală-te și te uită
Nepoatele cum te cântă,
Imbrăcate-n haine negre
Că te plâng de n-ai ști crede.
Colecția TEOFIL CAIȚA, Odești.
De la Floarea Măjan, 84 ani, 1975

O, frate, unde-ai plecat
Gata-i patu de culcat.
O, frate, unde-ai pornit
Gata-i patu de durnit.
Și Ț-am așternut cu tină
Numa Ție de hodină.
O, frate, de te-ai trezi,
Vai, multe Ț-aș povesti
Și mai rele și mai bune
La neamuri pe ceie lume.
În grădina dumnilale
Crească iarbă cât de mare -
Șohan n-oi fa' eu cărare.
Colecția DANIELA și PETRU DUNCA, Budești.

O, văruc, la nunta ta
Gândit-am că ne-om găta
Cu halube de nuntit
Nu cu păru despletit.
Numa noi așe-am gândit
Că tu când ti-i însura
Neamurile le-om chema
Și pe popă l-om uita.
Nu știu cum te-ai însurat
Că pe neamuri le-am uitat
Și pe popă l-am chemat.
Ș-o zinit popa acasă
Să te cunune pe masă,
La nunta ce(a) lăudată
Groapa Ți-o având săpată.
Colacu de la stegar
Ți l-am făcut la propar,
Colacu de la nănaș
Ți l-am făcut părâstaș.
Unde te duci tu amu
Casa Ți-i copârșeu,

p. 396. "Entelehie s. f. termen folosit de Aristotel, însemnând scopul lăuntric care ar sta la baza dezvoltării materiei și ar determina în mod finalist întregul proces al dezvoltării ei".

^{vii} Ibidem, p. 778. "Palingenezie s. f. 1. concepție... care preconizează reinvierea periodică a tuturor ființelor... 2. concepție potrivit căreia istoria este alcătuită din perioade succesive de decădere și de înflorire 3. concepție despre perfecționarea permanentă a viețuitoarelor printr-o evoluție lentă...".

^{ix} Claude Levi-Strauss, *Colaborarea culturilor*, în "Rasismul în fața științei", București, Editura Politică, București, 1982, p. 37-42.

^x Vezi Ludwig von Bertalanffy "creatorul teoriei generale a sistemelor" cu referire la "teoria generală a complexității organizate" care să permită pătrunderea conceptelor și structurilor matematicii în "științele ne-fizice", în "Mic dicționar filozofic", București, 1972, p. 512; cf. și George Uscătescu, *Ontologia culturii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987, p. 36, cu referire la trihotomia lui Alfred Kroeber, cuprinsă în "Aspecte ale dezvoltării culturale": "a) relația omului cu natura; b) relația omului cu omul și societatea; c) relația omului cu ideea de valoare". A se vedea și Jean Piaget, *Structuralismul*, București, Editura Științifică, 1973, p. 112-116, pentru analiza structuralismului antropologic al lui Claude Levi-Strauss, p. 122-137: Jean Piaget vede o relație între structuralismul antropologic deductiv al lui Levi-Strauss și "structuralismul constructivist al inteligenței" (p. 123).

^{xi} Arnold J. Toynbee, *A study of History*, I-III, 1934, vol. IV-VI, 1939, vol. VII-X, 1954, apud Nicolae Bagdasar, *Teoreticienii ai civilizațiilor*, București, Editura Științifică, 1969, p. 7-8.

^{xii} Neagu Djuvara, *Civilizații și tipare istorice. Un studiu comparat al civilizațiilor*, București, "Humanitas", 1999, p. 28. (Lucrarea este distinsă cu premiul de istorie al Academiei Franceze în 1976)- Prima fază sau *faza larvară*: o energie latentă împinge triburile, neamurile să se unească, să se miște. Ele intră în contact, cel mai adesea violent, cu alte grupuri, cu alte culturi pe care le copleșesc (aproape întotdeauna lăcomia îi atrage spre culturile superioare). Noua civilizație este încă informă. La drept vorbind ea nu există și nu se știe dacă va exista vreodată. Apare numai un elan și o solidaritate; a doua fază sau *faza de formare*: într-un anumit spațiu, se degajă un stil comun și, în ciuda luptelor intestinale, ansamblul este animat de o mare forță de expansiune; (aceste două faze reprezintă vârsta eroică a civilizației pe cale de a se naște); - a treia fază sau *faza de înflorire*: stilul se precizează în centrele urbane și se conturează o organizare politică mai mult sau mai puțin uniformă; ansamblul este încă divizat din punct de vedere politic, dar expansionismul este la culme; -a patra fază este *faza luptei pentru hegemonie*: pentru a relua o expresie consacrată a istoriei Chinei, este vorba de era Regatelor Combatante (în engleză: *the Contending States*); principalele unități culturale, principalele state își dispută imperiul, supremația asupra lumii lor; - a cincea fază sau *faza imperială*: unul dintre combatanți iese învingător din competiție; pacea este pentru un timp asigurată; avem de-a face cu o eră de stabilitate, de prosperitate, de uniformizare a artei și a gândirii. Urmează apoi scleroza".

^{xiii} H. Munro Chadwick și N. Kershaw Chadwick, *The Growth of Literature*, The University Press, Cambridge, 3 vol., 1931-1940, operă precedată din 1912 de o primă încercare intitulată tocmai *The Heroic Age*. Apud N. Djuvara, *Civilizații...*, p. 316, nota 3.

^{xiv} Neagu Djuvara, *Civilizații și tipare...*, p. 284

^{xv} Ibidem, p. 297.

^{xvi} Alexandru Filipașcu, *op. cit.*, p. 27-28: Slavii, ca etnie, în opinia istoricului Alexandru Filipașcu, au pătruns în Maramureș în grupuri mici și izolate, abia la sfârșitul secolului al XV-lea, etapă în care *tiparul etno-cultural arhaic* este definitiv format și, fiind adăpostit de cetatea naturală a Maramureșului, el a rămas aproape neschimbat până astăzi. "Maramureșenii, trăind izolați de lumea civilizată, au fost siliți să-și fabrice din lemn toate instrumentele necesare diferitelor ramuri de gospodărie... morile de apă, vâltorile pentru spălătul covoarelor, pua pentru îngroșatul stofei, carul cu toate anexele lui, plugul și grapa, olciornicele, covata găurită pentru desfăcutul porumbului, cumpăna de măsurat, blidele și blidarele (țitoare de farfurii), lingurele și lingurarele, diferite instrumente și vase ciobănești, berbințe, putine, coșere, cânițe, coveți, solnițe, pâlnii, cofe, clește de spart alune, fluier și a. a.; apoi tiara sau războiul de țesut cu toate anexele sale; melița pentru zdrobitul cănepii, fusul și caietul de tors, urzoaica și vârtelnița ș. a. Aceste elemente caracteristice unei vieți românești străvechi -despre care nici cronicile nu pomenesc, au imprimat poporului maramureșean un *tipar arhaic, care fiind la adăpost de curentele de prefaceri a rămas aproape intact până în zilele noastre*". (s. n.)

LEACURI

Aurel Toncoglaz: Grigor Tupiță din Mara

De te doare capu, se pun roate de
cartofi pe o ștergură sau zadie și se
leagă pe frunte.
Tot pentru durere de cap se pun
frunze de hrean într-o zadie și se
leagă fruntea.
Pe rana care nu se vindecă, e bine să
pui rostopască.
Ceaiul de minciună i bun pentru
durere la inimă.
La sclintituri i bun de pus forostău,
care se găsește pe Valea Tălharilor
din Cicârlău.
Pentru mâncărime de piele, îi bună
scoarța de păducel, făcut ceai. Ori
ceai de scai.
Colecția AUGUSTIN MICU, Cicârlău.
De la Florica Zetea, 78 ani, 1987.

*Nici în casă,
Nici afară,*

*Nici în cer,
Nici pe pământ.*

(Fereștra)